

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง สิ่งจูงใจจากการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา ในพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) สิ่งจูงใจในสื่อที่มีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา 3) สิ่งจูงใจนอกสื่อที่มีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา 5) ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งจูงใจในสื่อกับการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา 6) ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งจูงใจนอกสื่อกับการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและการเปิดรับสื่อ
2. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งจูงใจและทฤษฎีแม่แบบ
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพฤติกรรมทางเพศ
4. ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว
5. แนวคิดเกี่ยวกับบริบททางสังคมไทยและการสื่อสารยุคโลกาภิวัตน์
6. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อในชีวิตประจำวันและนันทนาการของวัยรุ่น
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อและการเปิดรับสื่อ

1.1 สื่อ

สื่อ หมายถึง เครื่องนำไป (เมื่อใช้เป็นนาม) และหมายถึง นำไป (เมื่อใช้เป็นกริยา) สิ่งที่ถูกนำไปอาจเป็นข้อเท็จจริง ความนึกคิด ความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการ คำแนะนำ คำสอน แรงกระตุ้น หรือแรงจูงใจ ในปัจจุบันคำว่า สื่อ มีความหมายกว้างขวางมากขึ้น มีขอบเขต

ขยายไปถึงกิจกรรมและวิธีการต่างๆ อีกนัยนี้การ เช่น นิทรรศการ ดนตรี การแสดง ล้วนถือว่าเป็นสื่อทั้งสิ้น เพราะอาจนำความนึกคิด ความรู้ อารมณ์ ตลอดจนเรื่องราวข่าวสารนานาชนิดไปสู่กลุ่มมนุษย์ได้ (สวนิต ยมาภัย 2546: 11)

สื่อ คือ ช่องทางหรือพาหนะที่จะนำข่าวสารไปสู่ผู้รับ (นภาพรณ อัจฉริยะกุล, รุ่งนภา พิตทปรีชา 2546 : 334)

1.1.1 เกณฑ์ในการแบ่งประเภทของสื่อ

สมสุข หินวิมาน (2546: 216-221) ได้จัดประเภทของสื่อต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ 4 ชนิดด้วยกันคือ เกณฑ์ผัสสะของมนุษย์ การมีส่วนร่วมของผู้รับสาร ภาษา และสถานการณ์ในการสื่อสาร การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกการจัดประเภทของสื่อด้วยเกณฑ์ "ผัสสะ" ของมนุษย์ วิธีจำแนกประเภทของสื่อโดยใช้ผัสสะ (senses) หรือการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสของมนุษย์เป็นเกณฑ์นี้ เป็นวิธีการหนึ่งที่ว่า การสื่อสาร หมายถึง การที่มนุษย์เรา "เชื่อมโยง" ตัวเองเข้ากับบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นๆ ภายนอก โดยปกติเราสามารถจำแนกสื่อที่ผ่านผัสสะของมนุษย์ได้ 5 ประการ คือ

1) สื่อผ่านการเห็น (sight/vision) การเห็นคือ สื่อในการสื่อสารที่ผ่านทางดวงตาของมนุษย์ เพื่อสัมผัสสิ่งต่างๆ โดยผ่านทั้งขนาดรูปร่าง การเคลื่อนไหว สีสัน ความสว่าง และความมืด ของสิ่งที่อยู่รอบตัว ทั้งนี้เพราะเมื่อมนุษย์เห็นสิ่งใดๆ ก็ตาม เราก็จะสร้างความหมายในการสื่อสารขึ้นมา การเห็นเป็นสื่อในการสื่อสารเชิงสังคม เพราะฉะนั้นมนุษย์แต่ละคนจึงอาจเห็นสิ่งเดียวกัน แต่นิยามความหมายของสิ่งเหล่านั้นเอาไว้แตกต่างกัน

2) สื่อผ่านการได้ยิน (sound/hearing) ทั้งที่ผ่านปริมาณเสียง ระดับเสียงดัง/ค่อย ลีลาและโทนเสียง และความเจือปน การสร้างความหมายจากสิ่งที่ได้ยินหรือได้ฟังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละปัจเจกบุคคลและเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

3) สื่อผ่านการได้กลิ่น (odour/smelling) คือ สื่อที่สัมผัสผ่านจมูกของมนุษย์ และมักจะเกี่ยวพันกับการสื่อสารเชิงอารมณ์เป็นหลัก สื่อที่ผ่านกลิ่นสามารถแสดงลักษณะเฉพาะของทั้งปัจเจกบุคคลและลักษณะเฉพาะของสังคมวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม

4) สื่อผ่านการลิ้มรส (taste) หมายถึง สื่อที่สัมผัสได้ผ่านทางลิ้นของมนุษย์ การลิ้มรสเป็นสื่อที่ผูกพันกับอารมณ์ความรู้สึกค่อนข้างสูงและเป็นการสัมผัสที่เข้าถึงตัวผู้สื่อสารมากที่สุด ต้องสัมผัสผ่านประสบการณ์ตรงเท่านั้น จึงจะสามารถเข้าใจได้ว่า "รส" ที่ "สื่อ" ความหมายแทนสิ่งต่างๆ นั้นมีลักษณะเช่นไร

5) **สื่อผ่านการจับต้อง (touching)** เป็นสื่อที่สัมผัสในระยะใกล้ชิดกับผิวกายของมนุษย์มากที่สุด ระหว่างตัวเรากับบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นๆ และถือเป็นสื่อที่มีเงื่อนไขทางสังคมกำหนดเอาไว้ คนที่มาจากกลุ่มสังคมที่แตกต่างกัน ลักษณะการจับต้องจะสื่อความหมายออกมาไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้ อรุณีประภา หอมเศรษฐี (2546: 151-177) ได้อธิบายเกี่ยวกับการสื่อสารด้วยอวัจนภาษา ซึ่งเป็นภาษาการกระทำไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ในการสื่อสารของมนุษย์ มนุษย์ได้ตอบกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว โดยลักษณะท่าทาง สีหน้า สายตา หรือการแสดงอื่นๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ การอบรมสั่งสอน ประเพณี และสภาพแวดล้อม การเรียนรู้และการฝึกหัด แต่ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากสาเหตุใด ภาษาการกระทำก็มีความสำคัญต่อการสื่อสารและมีขอบเขตกว้างขวางมาก แต่ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป มีดังนี้

1) **การใช้สีหน้าและสายตา** เมื่อคนเราพบกัน จุดแรกที่เราจะมองก็คือหน้า ดังนั้นจุดเริ่มแรกของการที่เราจะใช้การสื่อสารคือ การมองหน้า จะทำให้เห็นว่าคนที่เราสื่อสารด้วยนั้นเขามีสีหน้าอย่างไร เมื่อมองหน้าแล้วก็ต้องมีการมองตา สายตาเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารในด้านความสนใจต่อผู้พูดและเรื่องที่เขากำลังพูด

2) **การใช้ท่าทาง** ประกอบหรือแทนคำพูดให้มีความหมายชัดเจนมากขึ้น การแสดงความหมายของท่าทางเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมและสภาพแวดล้อมด้วย การใช้ท่าทางเพื่อสื่อความหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจากการฝึกหัด

3) **การมีบุคลิกภาพและการวางท่า** ซึ่งแตกต่างจาก "ท่าทาง" เนื่องจากบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล การวางท่าก็เป็นสิ่งที่ทำให้บุคลิกนั้นแลเห็นเด่นชัดขึ้น เป็นสิ่งที่ "สื่อ" ความหมายของสภาพอารมณ์ ความรู้สึก และอธิบาย "ลักษณะ" ของบุคคลนั้นๆ ในด้านต่างๆ และสื่อความหมายได้แตกต่างไปตามวัฒนธรรมของแต่ละสังคมด้วย

4) **การใช้น้ำเสียง** น้ำเสียงเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในภาษาพูดหรือคำพูดที่สื่อออกมา เราสามารถใช้น้ำเสียงเป็นช่องทางสื่ออารมณ์และความรู้สึกได้ และเป็นตัวกำหนดว่า สิ่งที่เขากำลังพูดนั้น น่าเชื่อถือ หรือไม่น่าเชื่อถือ เป็นมิตร หรือหลอกลวง สุขภาพหรือหยาบคาย

5) **การสัมผัส** เป็นอวัจนภาษาที่สื่อความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก และจุดมุ่งหมายของผู้สัมผัสได้ โดยถ่ายทอดไปสู่ผู้ถูกสัมผัส เช่น การจับมือ การแตะต้อง การโอบกอด หรือแม้แต่การแตะต้องสิ่งของ และยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่แตกต่างกันไป

จากเกณฑ์การแบ่งประเภทของสื่อและภาษาการกระทำ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการสื่อสารและการรับรู้การสื่อสารผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่สามารถเชื่อมโยงมนุษย์เข้ากับบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่นๆ ภายนอกได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายตามลักษณะของสื่อ สภาพแวดล้อม และบุคคลผู้ใช้สื่อ ซึ่งมีคุณสมบัติแตกต่างกันไป

1.1.2 การเปิดรับสื่อ

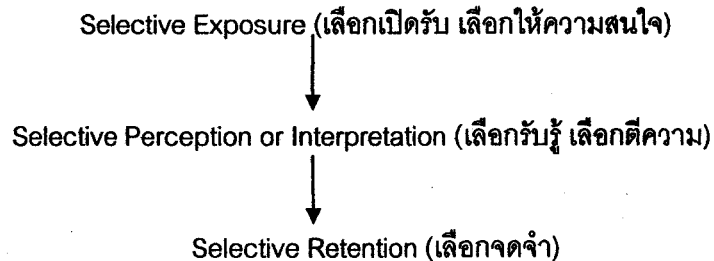
พรทิพย์ วรภิโกศาทร (2546: 292) อธิบายว่า ด้วยคุณลักษณะและความหลากหลายในรูปแบบของสื่อ ดังนั้น ผู้รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อตามลักษณะดังนี้

- 1) เลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (availability) เพราะธรรมชาติของมนุษย์จะใช้เวลาพยายามเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น อะไรที่ได้ยากมากๆ มักจะไม่ได้รับการเลือก
- 2) เลือกสื่อที่สอดคล้อง (consistency) กับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตน
- 3) เลือกสื่อที่ตนสะดวก (convenience)
- 4) เลือกสื่อตามความเคยชิน (accustomedness) ปกติมักพบบุคคลที่มีอายุมากในทุกสังคมจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงการรับสื่อที่ตนเคยรับอยู่

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ทำให้การเลือกเปิดรับสื่อแต่ละชนิดมีความถี่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้รับสารด้วย ซึ่งสุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (2533: 40-44) ได้กล่าวถึง การบริโภคข่าวสารของผู้รับสารว่า อาจจำแนกได้ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อการรับรู้ (Cognition) คือ ผู้รับสารต้องการสารสนเทศ เพื่อสนองต่อความต้องการและความอยากรู้
- 2) เพื่อความหลากหลาย (Diversions) คือ การเปิดรับสื่อเพื่อแสวงหาความเร้าใจ ตื่นเต้น สนุกสนาน รวมทั้งการพักผ่อน
- 3) เพื่ออรรถประโยชน์ทางสังคม (Social Utility) หมายถึง การต้องการสร้างความคุ้นเคยหรือการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
- 4) การผละสังคัม (Withdrawal) เป็นการเปิดรับสื่อหรือเข้าหาสื่อ เพื่อหลีกเลี่ยงงานประจำหรือหลีกเลี่ยงคนรอบข้าง

Severin and Tankard Jr., 2001 (อ้างถึงใน พิระ จิรโสภณ 2546: 65-66) อธิบายว่า บทบาทของผู้รับสารในฐานะผู้กระทำกับสื่อมวลชน (active audience) เกี่ยวกับกระบวนการเลือกสรรกลั่นกรองทางจิตวิทยาการรับรู้ มีดังนี้

พฤติกรรมของผู้รับสารแต่ละคนมักเลือกสนใจเปิดรับข่าวสารบางอย่าง หรือเมินเฉยข่าวสารบางอย่าง และแม้เมื่อเปิดรับหรือให้ความสนใจในข่าวสารเดียวกันก็ตาม แต่ละคนก็อาจมีมุมมองในการตีความข่าวสารนั้นต่างกันได้ แม้ว่าตีความหมายไปในทางเดียวกัน แต่ว่าแต่ละคนอาจมีความประทับใจในแต่ละส่วนของข่าวสารที่ได้รับต่างกัน การเลือกจดจำจึงอาจไม่เหมือนกัน

จากลักษณะการบริโภคข่าวสารดังกล่าว ส่งผลให้ผู้รับสารมีความสนใจในเนื้อหาสาร และจะมีความสนใจยิ่งขึ้นหากเนื้อหาสารนั้นมีสิ่งจูงใจมากระตุ้นความต้องการที่จะบริโภคข่าวสารในขณะนั้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งจูงใจและทฤษฎีแม่แบบ

2.1 สิ่งจูงใจ

Bandura (อ้างถึงในวนิดา พุ่มพา 2547: 22) อธิบายว่า มนุษย์ไม่ได้ทำพฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่ตนได้เรียนรู้มา บุคคลอาจจะเกิดความสามารถในการทำพฤติกรรมและจดจำการกระทำไว้ได้ แต่อาจจะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมาเลยหากการแสดงพฤติกรรมนั้นไม่ได้เกิดประโยชน์อะไรกับตัวเขาเลย โดยตัวจูงใจ (Incentives) คือ ปฏิกริยาของผู้อื่นหรือปฏิกริยาของบุคคลเองที่จะจูงใจให้บุคคลทำหรือไม่ทำพฤติกรรม ตัวจูงใจสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

- 1) ตัวจูงใจภายนอก ได้แก่ สิ่งที่จับต้องได้ การกระตุ้นประสาทรับรู้ ปฏิกริยาจากผู้อื่น และความพอใจที่สามารถควบคุมเหตุการณ์ได้โดยทำพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ
- 2) ตัวจูงใจภายใน ได้แก่ การประเมินตนเองโดยบุคคลจะมีมาตรฐานสำหรับการทำสิ่งต่างๆ เป็นตัวจูงใจให้ตนทำหรือละเว้นการกระทำนั้นๆ ตามตัวแบบ

2.2 ทฤษฎีแม่แบบ

จรรยา สุวรรณทัต (2538: 158-159) อธิบายว่า พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฟังให้มาก (สุต) ฟังแล้วคิดให้รู้เรื่องให้เข้าใจ (จินต) ถ้ายังไม่เข้าใจก็ให้ถาม (ปจฺจํา) และขยันบันทึกความจำ (ลิขิต) หลักการนี้เป็นหลักที่อาจนำไปใช้ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งในการสอนเด็กหรือสอนบุคคลใดก็ตาม พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า "จะสอนผู้อื่นด้วยเรื่องใด ฟังกระทำเรื่องนั้นให้ได้เสียก่อน การสอนของเราจักไม่ยุ่งเหยิง" นั่นก็คือ ทรงย้ำความสำคัญของการเป็นตัวแบบในการพัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเด็ก ไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ ญาติ ครู ผู้บริหารบ้านเมือง รวมถึงผู้ผลิตสื่อ จึงต้องเป็นผู้ที่อยู่ในศีล สมาธิ และหมั่นพิจารณาความเป็นจริงในชีวิต คือ ใช้ปัญญาเพื่อเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่เด็กในการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น จึงจะได้มาซึ่งปัญญา หรือการเห็นแจ่มแจ้งอย่างแท้จริง

Bandura, 2001 (อ้างถึงใน อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ 2549: 98-104) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีแม่แบบไว้ว่า มนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ หรือพฤติกรรมของบุคคลที่ปรากฏผ่านสื่อมวลชน ทั้งนี้แม่แบบในเชิงบวกที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับของสังคม มีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้สังเกต (หรือผู้รับสาร) เรียนรู้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ในขณะที่เดียวกันแม่แบบในเชิงลบก็มีส่วนส่งเสริมให้ผู้สังเกตมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม

ทั้งนี้ คำว่า "แม่แบบ" สำหรับการเรียนรู้โดยการสังเกตสามารถสรุปตามแนวคิดทางนิเทศศาสตร์ได้ดังนี้

- 1) *behavioral modeling* หมายถึง แม่แบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้ผู้สังเกตได้เห็น เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน เป็นต้น
- 2) *symbolic modeling* หมายถึง แม่แบบที่เป็นกลุ่มคนในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือในสื่อรูปภาพอื่นๆ
- 3) *verbal modeling* หมายถึง แม่แบบที่แสดงการกระทำพฤติกรรมให้ผู้สังเกตโดยการบอกเล่าผ่านการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือหนังสือเล่ม

ปัจจุบันสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้แม่แบบจริงมีอิทธิพลน้อยลง เนื่องจากไม่มีเวลาและไม่สามารถแสดงแบบให้เห็นพฤติกรรมหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้ทำให้

แม่แบบที่เป็นกลุ่มคนในสื่อต่างๆ มีอิทธิพลในการสอนพฤติกรรมทางสังคมให้ผู้สังเกตแทนแม่แบบจริงมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่แบบที่เป็นลายลักษณ์อักษรจะเข้ามามีความสำคัญและแทนที่แม่แบบจริง เนื่องจากผู้สังเกตจะเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์จากการอ่านประกอบกับการได้เห็นพฤติกรรมต่างๆ จากตัวละครในเรื่อง

2.2.1 อิทธิพลของแม่แบบที่มีต่อผู้สังเกต

1) การสร้างพฤติกรรมใหม่ โดยผู้สังเกตจะรวบรวมแบบแผนการกระทำที่เห็นหรือได้ยินมาจากตัวแบบ แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำ

2) การสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ ในสภาพการณ์ที่ผู้สังเกตได้สังเกตเห็นจากการกระทำของแม่แบบ เช่น ภาษาแสดง เป็นการเรียนรู้ทางภาษาแล้วสร้างหลักในการเข้าประโยคจากการได้ยินแม่แบบพูด

3) การสอนพฤติกรรมสร้างสรรค์ เนื่องจากการได้เห็นพฤติกรรมจากแม่แบบมาประกอบกับประสบการณ์ที่ตนมีอยู่ให้เป็นพฤติกรรมใหม่ๆ ได้

4) การยับยั้งการกระทำและการหวั่นเกรงที่จะกระทำ ถ้าผู้สังเกตได้เห็นแม่แบบถูกลงโทษ ก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำตาม ในทางตรงกันข้าม ถ้าแม่แบบกระทำพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง แต่ไม่มีผลกรรมใดๆ ตามมา ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามตัวแบบนั้น

5) การส่งเสริมการกระทำทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าผู้สังเกตเห็นแม่แบบกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับการเสริมแรง ก็จะมีแนวโน้มในการกระทำตามมากยิ่งขึ้น ในทำนองเดียวกัน ถ้าแม่แบบแสดงความก้าวร้าวและได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดี ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มที่จะกระทำตามมากขึ้นเช่นกัน

6) ด้านอารมณ์ แม่แบบจะกระตุ้นให้ผู้สังเกตเกิดแนวคิดและรู้สึกคล้อยตามแม่แบบ เห็นได้ชัดในสื่อมวลชนที่ผู้สังเกตมักจะมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจแม่แบบ เช่น บทรักในละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นละครชีวิตเรียมย์หรือ "เมโลดราม่า" (Melodrama) ประเภทเร้าอารมณ์ ผู้ชมอยู่ตลอดเวลาด้วยการกระตุ้นความรู้สึกผู้ชม (arouse) โดยไม่ต้องคำนึงถึงเหตุผลมากนัก และถูกมองว่าไม่ค่อยสร้างสรรค์ เรื่องดูง่ายเกินไป จนถึงกับขนานนามว่าเป็นละครน้ำเน่า (อ้างถึงใน ขยพล สุทธิโยธินและสันติ เกษมสิริทัศน์ 2548: 105) และทำเด่นในมิวสิกวิดีโอที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ส่วนใหญ่มักจะส่อไปในทางเพศ ซึ่งการสื่อเนื้อหาไม่ได้อยู่แค่เนื้อเพลงแต่เป็นภาพรวม

ของความเป็นนักร้องเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ชม ทั้งเนื้อเพลง การแต่งตัว ท่าเต้น ลีลาการร้อง และการแสดงออก (ทิมชาว 2548: 119)

7) การเผยแพร่แนวคิดและการกระทำ ทั้งการเผยแพร่ให้บุคคลในสังคม และจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยตรงแล้วนำมากระทำ และการดัดแปลงประสบการณ์ที่ได้รับจากการสังเกตแบบแล้วแสดงออกมา

2.2.2 การเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชน

การเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนบางครั้งจะไม่ปรากฏแรงเสริม (reinforcement) ต่อทัศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน ความเชื่อ ฯลฯ ไม่ว่าในทางบวกหรือทางลบให้สังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น การแต่งกายของพระเอก แต่ผู้ที่เปิดรับข่าวสารก็อนุมานได้ว่าคนที่แต่งกายเลียนแบบพระเอกมีแรงเสริมในทางบวก แต่แรงเสริมอย่างหนึ่งอาจถูกตีความจากปัจเจกบุคคลแต่ละคนไม่เหมือนกัน ผลจากการเรียนรู้คือ การเลียนแบบ (imitation) สิ่งที่เกิดขึ้นในสื่อมวลชนแล้วนำมาปฏิบัติตามเหมือนที่เห็น หรือเป็นการอ้างอิงเป็นแบบอย่าง (Identification) ซึ่งเป็นการเลียนแบบในรูปของการเอามาเป็นแบบอย่างรวมๆ ซึ่งมีความซับซ้อนและสังเกตยากกว่า รวมทั้งมักฝังลึกและยั่งยืนกว่า เป็นการเลียนแบบอย่างความคิดและวิธีของตัวแบบในสื่อมาใช้เป็นแนวทางแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory) Gerbner and Gross, 1976 (อ้างถึงใน พิระ จิรโสภณ 2546: 83) โดยเฉพาะจากสื่อโทรทัศน์ เป็นการปลูกฝังในระยะยาว ในลักษณะสั่งสมผ่านแนวทางการสร้างกระแสวัฒนธรรมความคิดอย่างสม่ำเสมอ และสร้างความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่ปรากฏในโทรทัศน์กับชีวิตจริง จนผู้ชมซึมซับและรู้สึกโน้มเอียงคล้อยตามความจริงทางสังคมที่โทรทัศน์นำเสนอ แม้ว่าความจริงนั้นไม่ใช่ความจริงตามภววิสัยก็ตาม

3. แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพฤติกรรมทางเพศ

3.1 วัยรุ่น

วัยรุ่น (adolescence) หมายถึง เจริญเติบโตไปสู่ภาวะทั้งทางร่างกายและจิตใจ ต้องมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม (Hurlock อ้างถึงใน สุชา จันทน์เอม 2529: 2)

วัยรุ่น คือ วัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก เป็นวัยที่เป็นสะพานไปหาวัยผู้ใหญ่ โดยกำหนดเอาความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ (สุชา จันทน์เอม 2529: 2)

3.1.1 ลักษณะของวัยรุ่น

ปรีชา วิหคโตและคณะ (2540: 6-10) อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของวัยรุ่น ว่า วัยรุ่น (adolescent) มี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะเฉพาะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และลักษณะสัมพันธ์กับทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ วัย ช่วงอายุ และระดับการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ลักษณะเฉพาะทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

(1) ลักษณะเฉพาะทางกายของเด็กวัยรุ่น มีลักษณะเด่น 2 ประการ คืออัตราการเพิ่มอย่าง “พรวดพราด” ของส่วนสูงและน้ำหนัก การเพิ่มขนาดและหน้าที่ของอวัยวะ คนไทยเรียกว่า “ทะลิ่ง”

(2) ลักษณะเฉพาะทางอารมณ์ของเด็กวัยรุ่น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อารมณ์สุข ความรัก ความร่าเริง อารมณ์ทุกข์ และความกลัว ความกังวลใจ ความโกรธ อารมณ์ของเด็กวัยรุ่นเหมือน “พายุบูแคม” (storm and stress) คือ อารมณ์รุนแรง อารมณ์อ่อนไหว ไม่คงที่ เกิดง่ายและหายเร็ว ควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ไม่ค่อยได้ และมักมีอารมณ์ค้าง

(3) ลักษณะเฉพาะทางสังคมของเด็กวัยรุ่น หมายถึง ลักษณะการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น มี 2 ประการคือ ความสัมพันธ์กับเพื่อนจนยึด “เพื่อนเป็นหลัก” แบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก คบเป็นหมู่คณะ (peer) ระยะที่สอง คบเป็นเพื่อนสนิท (colleague) ประมาณ 4-5 คน ระยะที่สาม คบเป็นเพื่อนคู่หู (pal) เพื่อจะเล่าทุกสิ่งทุกอย่างให้ฟัง มี 1-2 คน ส่วนความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ จะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 14-16 ปี และจะแยกเป็นคู่ๆ ราวอายุ 16-17 ปี

(4) ลักษณะเฉพาะทางสติปัญญาของเด็กวัยรุ่น สติปัญญา (intelligence) บางท่านนิยามว่าหมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการปรับแนวคิดและพฤติกรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่

2) ลักษณะสัมพันธ์กับทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ได้แก่ วัย ช่วงอายุ และระดับการศึกษา

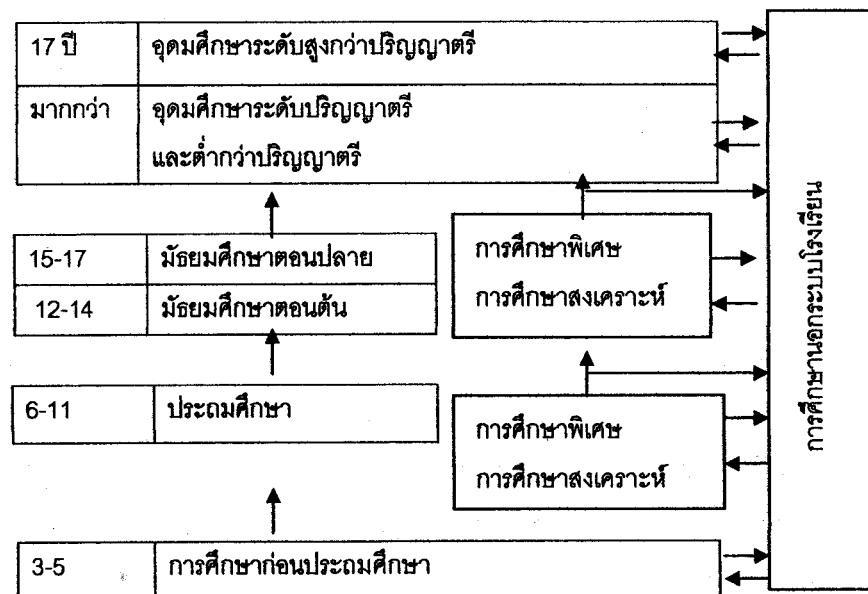
(1) วัย นักจิตวิทยาพัฒนาการได้แบ่งวัยของมนุษย์เป็น 4 วัย ซึ่งเรียงตามลำดับคือ วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นคือ ผู้ที่อยู่ในวัยระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่

(2) ช่วงอายุ วัยรุ่นคือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 12-21 ปี การแบ่งวัยของมนุษย์ จะใช้ลักษณะการเปลี่ยนแปลงการเพิ่มขนาด รูปร่าง หรือมีความสามารถใหม่ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แล้วสำรวจว่าลักษณะที่เปลี่ยนแปลงนั้นเกิดขึ้นในช่วงอายุเท่าใด

ตารางที่ 2.1 แสดงอายุเฉลี่ยของแต่ละระยะของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่น	อายุ (ปี)	
	หญิง	ชาย
วัยเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น (pre-adolescence)	11-13	13-15
วัยรุ่นตอนต้น (early adolescence)	13-15	15-17
วัยรุ่นตอนกลาง (middle adolescence)	15-17	17-19
วัยรุ่นตอนปลาย (late adolescence)	17-21	19-21

(3) ระดับการศึกษา

ภาพที่ 2.1 แสดงอายุกับระดับการศึกษา

ที่มา: ปรีชา วิหนโคตและคณะ (2540) "จิตวิทยากับพฤติกรรมวัยรุ่น" ใน เอกสารการสอนชุดวิชา พฤติกรรมวัยรุ่น หน่วยที่ 1 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 9

จากภาพ กล่าวได้ว่าถ้าเด็กวัยรุ่นเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนแล้ว เด็กวัยรุ่นจะเข้ารับการศึกษามีทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา แต่ส่วนมากแล้วจะศึกษาระดับมัธยมศึกษา

3.1.2 ความสนใจของวัยรุ่น

Hurlock (อ้างถึงในสุชา จันทน์อม 2529: 45-54) ได้แบ่งความสนใจของวัยรุ่น ได้ดังนี้

1) ความสนใจทางสังคม การพบปะสนทนากันทั้งที่เป็นกลุ่มใหญ่และในหมู่เพื่อนสนิท ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจที่จะเลือกกิจกรรมและการมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้

2) ความสนใจส่วนบุคคล ทั้งเรื่องการแต่งกายที่พยายามดูแฟชั่นเพื่อให้ทันสมัย เป็นที่ยอมรับของเพื่อน และดึงดูดใจของเพศตรงข้าม เสื้อผ้าที่ล้ำสมัยจะทำให้วัยรุ่นขาดความมั่นใจในการปรากฏตัวตามสถานที่ต่างๆ

3) ความสนใจเรื่องเพศ วัยรุ่นจะแสวงหาความรู้และบทบาทเกี่ยวกับเพศจากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง กลุ่มเพื่อน และสื่อต่างๆ

4) ความสนใจในการพักผ่อนหย่อนใจ เนื่องจากความกดดันที่เกิดจากการทำงานที่โรงเรียน หน้าที่ภายในบ้าน กิจกรรมเสริมหลักสูตร ทำให้วัยรุ่นส่วนมากมีเวลาในการพักผ่อนน้อยกว่าในช่วงที่เป็นเด็ก ทำให้วัยรุ่นเลือกทำกิจกรรมที่ชอบและมีความถนัดเพื่อพักผ่อน เช่น เล่นกีฬา อ่านนิตยสาร ดูภาพยนตร์ ฟังวิทยุ และดูโทรทัศน์ เป็นต้น

3.1.3 ความต้องการที่จำเป็นของวัยรุ่น

ความต้องการ (Need) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ความต้องการเกิดขึ้นเมื่อร่างกายขาดความสมดุล ทำให้เกิดความเครียด ดังนั้น ร่างกายจึงต้องมีการกระทำเกิดขึ้นเพื่อให้ร่างกายกลับสู่สภาพสมดุลดั้งเดิม และหากไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดปัญหาตามมา ความต้องการที่จำเป็นของวัยรุ่นที่มีลักษณะสำคัญเป็นพิเศษ มีดังนี้

1) ความต้องการความรักทุกชนิด ซึ่งเป็นเครื่องนำความสุข ความอบอุ่นทางใจมาให้ ทั้งในฐานะเป็นผู้ให้และผู้รับ ความรักของวัยรุ่นแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ คือ

(1) ความรักในตนเอง ดูแลตัวเองให้มีบุคลิกภาพเด่นกว่าคนอื่นๆ

(2) *ความรักเพื่อน* โดยเฉพาะคนที่สนิทสนมกันจริงๆ ก็จะพยายามกินด้วยกัน นอนด้วยกัน เทียวด้วยกัน และช่วยเหลือกัน เมื่อยามที่ต้องอยู่ห่างก็จะโทรศัพท์คุยกันนานๆ ปอຍๆ จนทำความรำคาญให้กับคนในครอบครัวที่เด็กเชื่อเพื่อนมากกว่าผู้ปกครอง

(3) *ความรักคนที่ตนเองเทิดทูนบูชา* ซึ่งเป็นคนที่มีความสามารถทางใดทางหนึ่งเป็นพิเศษ รักแบบหลงใหล อยากจะเอามาเป็นแบบฉบับแล้วพยายามเลียนแบบ เช่น ดารา นักร้อง นักแสดง นางงาม เป็นต้น

(4) *ความรักเพื่อนต่างเพศ* วัยรุ่นคิดว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่แล้ว ควรมีความรักทางเพศอย่างผู้ใหญ่ปฏิบัติกัน

2) *ความต้องการตำแหน่งทางสังคม* เป็นความต้องการอันสูงสุดของวัยรุ่น เพราะวัยรุ่นต้องการเป็นคนสำคัญ เป็นที่นับถือของเพื่อนฝูง วัยรุ่นจะพยายามทุกทางที่จะทำให้เป็นผู้ใหญ่หรือทำท่าทางให้เหมือนผู้ใหญ่

3) *ความต้องการอิสรภาพ* วัยรุ่นอยากดำเนินชีวิตโดยเป็นตัวของตัวเอง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งการอยู่ภายในแวดวงของครอบครัวทำให้วัยรุ่นรู้สึกว่าเขายังต้องพึ่งพาและอยู่ในกรอบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของบ้าน เขาจึงต้องการสถานที่ใหม่ พบคนใหม่ๆ ที่จะทำให้เขาเป็นอิสระแก่ตัวเองตามสมควร

4) *ความต้องการในปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ* วัยรุ่นจะถามเรื่องที่ยากๆ อย่างมีเหตุผล คำถามมักจะเกี่ยวกับความจริง ความยุติธรรมและอุดมคติของชีวิต ถ้าได้รับคำตอบที่ไม่พึงพอใจก็จะค้นหาโดยไม่ยอมเลิกง่ายๆ

5) *ความต้องการทางเพศ* จุดเริ่มต้นของการเข้าสู่วัยรุ่นอยู่ที่ต่อมเพศเริ่มทำงานผลิตฮอร์โมน แรงขับทางเพศจะนำไปสู่การสนใจทางเพศขั้นสูงๆ ขึ้น จริตกิจต่างๆ อาจจะขวานขวายตามผู้ใหญ่บ้าง เช่น การแต่งตัว การวางท่าทาง เป็นต้น

จากความต้องการดังกล่าวข้างต้น วัยรุ่นจะพยายามเรียกร้องความสนใจจากครูและผู้ปกครองให้ทราบถึงคุณค่าของตน ครูที่มีบุคลิกภาพดี มีเสน่ห์ ปรับตัวเก่ง และมีความสามารถจะเป็น “แม่พิมพ์” ในอุดมคติของวัยรุ่นซึ่งประทับใจจนง่ายอยู่แล้ว แต่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างครูกับนักเรียนวัยรุ่นจะเริ่มห่างไป เนื่องจากลักษณะการเรียนรู้ที่ยิ่งมีระดับสูงขึ้น ทำให้ครูมีโอกาสพบนักเรียนเฉพาะเวลาสอนเป็นส่วนใหญ่ และวัยรุ่นเองไม่ชอบทำตัวให้เป็นทีเพ่งเล็งของเพื่อน

ด้วยการเข้าใกล้ชิดครู (รัชนี ลาขโรจน์ 2538: 284) วัยรุ่นจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะเป็นคนดีในสายตาของผู้ใหญ่ แต่การยอมรับจากผู้ใหญ่ก็มีความสำคัญน้อยกว่าการยอมรับจากเพื่อนในวัยเดียวกัน และจะไม่สบายใจถ้าเพื่อนตีตนออกห่าง ดังนั้น วัยรุ่นบางคนจึงเกิดปัญหาว่า จะเป็นคนดีในสายตาของเพื่อนหรือผู้ใหญ่

3.2 วัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อน

กิตติกร มีทรัพย์ (2538: 378-383) อธิบายว่า รูปแบบของกลุ่มเพื่อนวัยรุ่นแบ่งออกได้ 3 ประเภท โดยถือเอาความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและจำนวนสมาชิกในกลุ่มเป็นเกณฑ์ มีดังนี้

3.2.1 **กลุ่มเพื่อนสนิท (chum)** เป็นเพื่อนรักใคร่ใกล้ชิดที่สนิทสนมกันมาก มีจำนวนไม่มาก ไม่มีความลับต่อกัน สามารถที่จะดักเตือนหรือห้ามปรามกันได้ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำผิดพลาด ต่างคนต่างเป็นกระจกเงาของกันและกันไม่ว่าจะเป็นรสนิยม เสื้อผ้า หรือการเลือกเพื่อนต่างเพศ พยายามเลียนแบบซึ่งกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยความสนใจทั่วๆ ไป และกิจกรรมในชีวิตประจำวันอย่างเดียวกัน เมื่อต้องจากกันก็มักจะส่งข่าวคราวถึงกันไม่ได้ขาด

3.2.2 **กลุ่มเพื่อนในระดับมิตรสหาย (cliques)** เป็นกลุ่มเพื่อน 3-4 คนขึ้นไปค่อนข้างจะผูกพันกันด้วยอารมณ์และความรู้สึกเป็นพิเศษ ชอบไม่ชอบอะไรคล้ายๆ กัน เช่น ฉลาดพอๆ กัน ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมคล้ายๆ กัน พื้นฐานบุคลิกคล้ายๆ กัน

3.2.3 **กลุ่มเพื่อนในระดับหมู่คณะ (crowds)** ประกอบด้วยกลุ่มเพื่อนสนิทและกลุ่มมิตรสหายมารวมกัน โดยมีการคัดเลือกกันกรองก่อนจะเข้าหมู่คณะ หลักการเลือกคือต้องมีความสนใจร่วมกัน มีระบบแบบแผน มีหัวหน้า การเพิ่มขึ้นของสมาชิกต้องผ่านการพิจารณาของกลุ่ม การพบปะจึงมีสถานที่พิเศษ กิจกรรมของหมู่คณะมี 3 ลักษณะ คือ

1) **กิจกรรมการเล่น (playing)** มักจะเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับกีฬาหรือเกมต่างๆ ดูภาพยนตร์ หรือไปเยี่ยมบ้านสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม

2) **กิจกรรมการพูดคุยสนทนา (talking)** เป็นกิจกรรมสำคัญของหมู่คณะสาระของเรื่องที่พูดคุยและถกเถียงมีมากมาย สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิถกเถียงแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

3) **กิจกรรมการกิน (eating)** การรับประทานอาหารร่วมกัน จะเลือกอาหารที่จูงใจหรือนำมารับประทาน หรือเป็นอาหารที่คนทั่วไปนิยมกันไม่ว่าอาหารนั้นจะมีคุณค่าทางอาหารหรือไม่

นอกจากนี้ การยอมรับทางสังคมของกลุ่มเพื่อนเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายๆ อย่าง ประกอบกัน เช่น ความประทับใจครั้งแรก ลักษณะท่าทาง ความมั่นใจในตัวเอง ความสัมพันธ์ใน ครอบครัว ขนาดของครอบครัว เป็นต้น โดยเฉพาะครอบครัวขนาดเล็กที่มีพี่น้อง 1-3 คน และ ครอบครัวขนาดกลางที่มีพี่น้อง 4-5 คน มักจะได้รับการยอมรับจากกลุ่มได้ดีกว่า เพราะได้เรียนรู้ การรวมกลุ่มทางสังคมในครอบครัวมาบ้างแล้ว

3.3 พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น

โดยทั่วไปพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นจะเริ่มจากความตึงเครียดกัน ระหว่างเพศ ตรงกันข้าม การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ และการนัดพบนัดเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศ โดยมี รายละเอียดดังนี้

3.3.1 ความตึงเครียดกันระหว่างเพศตรงกันข้าม แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ 1) มิตรภาพ 2) ความรัก 3) ความสัมพันธ์ทางเพศ ผู้หญิงต้องก้าวจากมิตรภาพไปสู่ความรัก แต่ผู้ชายอาจมีความสัมพันธ์ทางเพศโดยไม่ต้องมีความรักเข้ามาเกี่ยวข้องเลยก็ได้ ความตึงเครียดทางเพศจึง ก่อให้เกิดความเข้าใจต่างกัน เช่น เวลาจูบกัน ผู้หญิงมักคิดว่าเป็นความรักจึงสามารถยอมได้ แต่ ผู้ชายอาจทำไปเพียงต้องการความพอใจ ถูกใจเท่านั้น

3.3.2 การปฏิบัติตนต่อเพื่อนต่างเพศ การเป็นคู่สนทนาที่ดีทั้งเรื่องส่วนตัวและ เรื่องของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ และการวางตัวที่ดี ให้เกียรติกัน ไม่ล่วงเกิน

3.3.3 การนัดพบนัดเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศ ขอบเขตของเสรีภาพในการ แสดงออกตามสถานที่ต่างๆ พ่อแม่มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมเหล่านี้ ไม่เข้มงวดเกินไป ต้อง เดินสายกลาง ให้การอบรมสั่งสอนแก่ลูก ชี้ให้เห็นถึงผลดีผลเสียของการไปเที่ยวและควร ให้ความรู้เรื่องเพศแก่ลูกแทนการปล่อยให้ไปหาความรู้จากประสบการณ์โดยตรง

สุวัทนา อารีพรรค (2540: 606-620) อธิบายว่า วัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่มีการ เปลี่ยนแปลงจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ โดยจะเริ่มตั้งแต่มีการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างรวดเร็วในวัย แตกเนื้อนุ่มแตกเนื้อสาว ซึ่งเกิดจากการกระตุ้นของฮอร์โมนเพศ แรงแฉกดันทางเพศที่ถูกกระตุ้น จะรุนแรงจนยากจะเก็บกดไว้ได้ จึงหันเข้าหาคนที่ตนรักในครอบครัว แต่จะถูกขัดขวางด้วยความ ถูกต้องและการยอมรับของสังคม ความกลัวและความรู้สึกผิดต่อความรู้สึกทางเพศที่มีต่อพ่อหรือ

แม้ที่เป็นเพศตรงกันข้ามจึงหันออกไปสู่บุคคลภายนอกครอบครัว พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นอาจแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

1) วัยรุ่นตอนต้น จะยังไม่รับรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก เพราะยังอยู่ในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน และยังมีบ้านเป็นศูนย์กลางของชีวิต

2) วัยรุ่นตอนกลาง เริ่มสนใจเพศตรงกันข้าม มีอารมณ์หวั่นไหว และลังเล แม้ว่าวัยรุ่นระยะนี้จะสามารถกระทำกิจกรรมที่พ่อแม่ไม่ยอมรับ แต่ก็ลังเลถ้าการกระทำนั้นต้องเสี่ยงต่อการถูกเพื่อนตำหนิหรือแยกออกจากกลุ่ม การมีความรักกันอย่างเปิดเผยจะดำเนินไปช้าๆ แรกๆ กลุ่มวัยรุ่นชายและหญิงจะไปพบกันในที่สาธารณะ ต่อมากลุ่มจะเล็กลงและแยกเป็นคู่ มีการกอดจูบลูบคลำเพื่อสำรวจความรู้สึกของกันและกัน

3) วัยรุ่นตอนปลาย เป็นช่วงที่ใกล้เข้ามาสู่ความเป็นผู้ใหญ่ จะเริ่มหันมาสนใจอนาคตของตนและมีความสามารถที่จะสนิทกับเพศตรงกันข้าม ยอมรับขอบเขตของตนเอง และยอมรับคำแนะนำจากผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป วัยรุ่นเติบโตในอัตราที่เร็วช้าต่างกัน ในช่วงเวลานี้จะทำให้วัยรุ่นต้อง มีการพูดคุยปรึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การคบเพื่อนต่างเพศ และการมีคู่รัก ประกอบกับผู้ปกครองบางคนไม่มีเวลาดูแลบุตร ทำให้วัยรุ่นบางกลุ่มรู้สึกเสรีในการพบปะนัดหมายเพื่อนและการปฏิบัติตนต่อเพศตรงข้ามอย่างเปิดเผย เช่น การจับมือถือแขน เดินโอบกันไปตามถนน หรือการกอดจูบกันในที่สาธารณะ เป็นต้น

4. ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว

จิตตินันท์ เดชะคุปต์และคณะ (2544: 46-47) อธิบายว่า ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic interaction) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อผู้อื่นในสังคมในรูปแบบของการสื่อความหมายด้วยสัญลักษณ์ ซึ่งเกิดจากการกระทำร่วมกันของบุคคลและมีการให้ความหมายในการทำควมเข้าใจร่วมกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับการสื่อสารเป็นสำคัญ

ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของครอบครัว หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวต่อกันด้วยการใช้สัญลักษณ์ที่ครอบครัวเข้าใจความหมายร่วมกัน

คำว่าครอบครัว (family) มีความหมายแตกต่างกันไปตามความเชื่อ ประสบการณ์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่หากพิจารณานิยามของครอบครัวจากแง่วิชาการความหมายของครอบครัวก็ต่างกันไป ดังนี้ (ชูษณะ รุ่งปัจฉิม 2544: 6-7)

- 1) ในแง่ชีววิทยา ครอบครัวหมายถึง กลุ่มคนที่เกี่ยวพันกันทางสายโลหิต
- 2) ในแง่กฎหมาย ชายหญิงที่จดทะเบียนสมรสกัน มีบุตร คนเหล่านี้เป็นครอบครัวเดียวกันตามกฎหมาย
- 3) ในแง่เศรษฐกิจ ครอบครัวคือ คนที่ใช้จ่ายร่วมกัน จากเงินงบประมาณ
- 4) ในแง่สังคม ครอบครัวคือ กลุ่มคนที่รวมอยู่ในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย แต่มีปฏิริยาสัมพันธ์กัน ให้ความรักและความเอาใจใส่ต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน

จากความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวมีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะที่เป็นกลุ่มทางสังคมกลุ่มแรกที่บุคคลแต่ละคนเป็นสมาชิก เป็นที่ที่สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดและยั่งยืน ความสัมพันธ์ในครอบครัวเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอันเป็นผลจากการเรียนรู้การกระทำต่อกัน การสื่อความหมายระหว่างบุคคลส่วนใหญ่เป็นผลของการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ทั้งที่เป็นตัวอักษร (คำ) และที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (การแสดงกิริยาท่าทางหรือความรู้สึก) ครอบครัวมีฐานะเป็นสื่อกลางที่เชื่อมบุคคลเข้ากับสังคม และทำหน้าที่ถ่ายทอดแบบแผนทางวัฒนธรรมให้กับสมาชิกรุ่นใหม่ เป็นที่ที่เด็กจะได้รับการเลี้ยงดู เรียนรู้ และได้รับการถ่ายทอดวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น และมีพฤติกรรมแสดงออกตามบรรทัดฐานหรือความคาดหวังของสังคม

5. แนวคิดเกี่ยวกับบริบททางสังคมไทยและการสื่อสารโลกาภิวัตน์

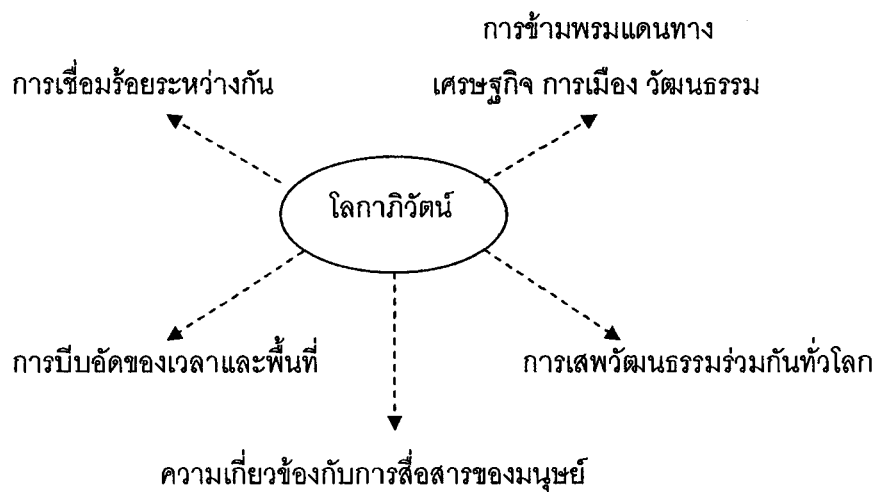
5.1 บริบททางสังคมไทย

สุชา จันทน์เฒ (2529: 75-81) อธิบายว่า สังคมไทยสมัยก่อนเป็นสังคมประเพณีที่มีลักษณะเด่นในการอบรมสมาชิกในสังคม คือ เน้นการเชื่อฟังผู้ใหญ่โดยไม่จำเป็นต้องถือเรื่องเหตุผล แต่ถือตามอาวุโส ดังนั้น ความต้องการพื้นฐานเช่น เรื่องเพศต้องถูกขจัดหรือเก็บกดไว้ แต่ทัศนคติเรื่องเพศเริ่มเปลี่ยนไปภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยมีการติดต่อกับตะวันตก

จึงได้รับอิทธิพลของปัจจัยหลายด้าน เช่น การศึกษาแบบสหศึกษา ทำให้คุ้นเคยต่อการสมาคมกับเพศตรงข้าม การสื่อสารมวลชนช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ ของตะวันตก ทำให้ชนบทนิยมประเพณีและค่านิยมเฉพาะตัวของสังคมไทยได้รับความกระทบกระเทือน การเชื่อถือเชื่อฟังผู้ใหญ่ที่เคยมีมากก็ลดน้อยถอยลง ประกอบกับการสื่อสารและการคมนาคมได้ช่วยทำให้ชาวชนบทหลุดจากวังวน ชาวชนบทจึงมักนิยมส่งลูกหลานมาเรียนในเมือง ทำให้เด็กเหล่านี้ได้รับค่านิยมที่แปลกใหม่ในโรงเรียน ค่านิยมในเรื่องความรักและพฤติกรรมทางเพศเปลี่ยนไป การแสดงความรักอย่างอิสระและเปิดเผยมีมากขึ้นโดยไม่สนใจคนรอบข้าง

5.2 การสื่อสารกับโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ หรือ globalization ถูกใช้ครั้งแรกเมื่อทศวรรษที่ 1960 ในนิตยสาร The Economist บริบทของการขนส่งซื้อขายสินค้ารายวันข้ามชาติ (สมสุข หินวิมาน 2546: 10) สำหรับสังคมไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 ใช้คำว่า "โลกาภิวัตน์" แทนคำว่า "globalisation" และให้ความหมายว่า การแผ่ถึงกันทั่วโลก การเข้าถึงโลก การเอาชนะโลก (October 3, 2006 www.royin.go.th)

ภาพที่ 5.2 องค์ประกอบของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์

ที่มา: สมสุข หินวิมาน "ทฤษฎีการสื่อสารกับโลกาภิวัตน์" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร* สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Alvin Toffler (อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน 2546: 7-18) อธิบายว่า โลกาภิวัตน์ เกิดมาจากการเชื่อมต่อระหว่างกัน (interconnection) หรือการที่ทุกชาติในโลกมี สายสัมพันธ์บางเส้นที่โยงใยระหว่างกันอยู่ ในลักษณะของการข้ามพรมแดนทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์จึงมีความสัมพันธ์กับเบ้าหลอม ที่ทำให้เกิดการเสพวัฒนธรรมที่เหมือน/ร่วมกันทั่วโลก และทำให้คนทั้งโลกมีประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากการเสพคุณค่าความหมายแบบที่เคยสัมผัสได้จากวัฒนธรรมดั้งเดิมในท้องถิ่นของตน ผลของการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) และการนำเข้ามาของคนตะวันตกในปัจจุบันนี้ ได้รับความนิยมและการปฏิบัติอย่างแข็งขันในหมู่วัยรุ่น ซึ่งมีแนวโน้มที่จะรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ในสังคมไทยมากขึ้น ทั้งที่เป็นสินค้าที่เป็นวัตถุและสินค้าที่เป็นข่าวสาร ความคิดและอุดมการณ์ การติดต่อสื่อสาร การแข่งขันทางเศรษฐกิจจึงมีผลกระทบต่อการปฏิบัติวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จะเห็นได้ว่า การใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีเวลาและสถานที่มากำหนด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่แสวงหาความรู้แปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา แต่ด้วยประสบการณ์ที่ยังไม่มากพอและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำให้วัยรุ่นได้รับผลกระทบจากสื่อ ด้วยกระบวนการในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ที่สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น ทั้งที่เป็นระบบโลกเสมือนจริง (virtual-world) หรือระบบทันทีทันใด (real time) กระแสเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะชีวิตคนในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศจะเชื่อมโยงกับการสื่อสารระบบดิจิทัล (digital life) สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ วิถีชีวิต วิถีสังคม วิธีการทำงาน วิถีครอบครัว วิถีทางวัฒนธรรม เปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิม (กมลรัฐ อินทรทัศน์ 2546: 23)

นอกจากนี้ Severin and Tankard, Jr., 2001 (อ้างถึงใน อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ 2549: 65) อธิบายเกี่ยวกับ "the third person effect" ไว้ว่า คนเรามักจะรู้สึกว่ "ข่าวสารต่างๆ ที่ส่งผ่านมาทางสื่อ นั้นจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ อย่างมาก แต่จะไม่เกิดผลหรือไม่ มีอิทธิพลต่อตัวเราแต่ประการใด" ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วนั้นเราอาจจะได้รับอิทธิพลจากสื่อมากกว่าที่เราคาดคิดไว้ก็เป็นได้ ทั้งนี้ จากงานวิจัยของ Moran 2004 (อ้างถึงใน อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ 2549: 65) ที่จัดสนทนากลุ่มกับเด็กหญิงวัยรุ่นเกี่ยวกับผลกระทบจากพฤติกรรมการเปิดรับโทรทัศน์ พบว่า เด็กหญิงวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างล้วนแล้วแต่แสดงความมั่นใจในตัวเองว่า สื่อไม่มีอิทธิพลใดๆ ต่อตัวเองเลย แต่ว่ามีอิทธิพลร้ายแรงต่อบุคคลอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกว่ "เรารู้หมดแล้ว เรารู้ดีแล้ว" และ "เราฉลาดกว่าสื่อ"

จากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ สิ่งจูงใจ วัยรุ่น พฤติกรรมทางเพศ บริบททางสังคมไทย และการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจจากการเปิดรับสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยกำหนดขอบเขตสิ่งจูงใจในสื่อว่า หมายถึง ภาพ เสียง และภาษา ที่เป็นสัญลักษณ์การแสดงออกพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งปรากฏอยู่ในสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ การแสดงความรักของดารานักร้อง การแสดงความรักของเพื่อนกับแฟน การแสดงออกสีหน้า ท่าทางของครู การแสดงความรักของสมาชิกในครอบครัว การใช้เครื่องสำอาง การยั่วยุ หลอกล่อ ส่งจูบ และการเดินสายสะโพก ภาพเช็กซีในหนังสือการ์ตูน แฟชั่นเช็กซีในนิตยสารวัยรุ่น บทรักในภาพยนตร์ บทรักในละครโทรทัศน์ ภาพและเสียงเช็กซีในโฆษณา ภาษาล่อแหลมในรายการวิทยุและคอลัมน์นิตยสาร ทำเดินเข้ายวนในมิวสิกวิดีโอ การ์ตูนเช็กซีในเกมคอมพิวเตอร์ ภาพเช็กซีในอินเทอร์เน็ต และภาพเช็กซีบนจอโทรศัพท์เคลื่อนที่ ผู้วิจัยต้องการศึกษาวิจัยว่า สิ่งจูงใจดังกล่าวมีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาโดยผ่านการใช้สื่อในชีวิตประจำวันในช่วงเวลาว่างและนันทนาการของวัยรุ่นอย่างไร

6. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างและนันทนาการของวัยรุ่น

รัชนี ลาขโรจน์ (2538 : 122-126) อธิบายว่า วัยรุ่นมีเวลาน้อยลง เนื่องจากเริ่มมีความรับผิดชอบมากขึ้น ช่วยงานบ้านและการทำงานที่โรงเรียน ทำให้วัยรุ่นพึงพิงกับการเลือกนันทนาการมากขึ้น นันทนาการที่มักพบบ่อยในกลุ่มวัยรุ่นมีดังนี้

6.1 การสนทนา เด็กวัยรุ่นแทบทุกคนดูช่างพูดช่างคุย เพราะช่วยให้วัยรุ่นรู้สึกว่าตนเข้ากลุ่มเพื่อนได้ เมื่ออยู่โรงเรียนก็ใช้เวลาไปในการคุยกับเพื่อน กลับบ้านแล้วยังโทรศัพท์ไปคุยกันต่อ ซึ่งในปัจจุบันโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่เป็นเครื่องมือสื่อสารช่องทางหนึ่งของการปรากฏตัวของสื่อลามกอนาจาร การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Wap GPRS) การส่งข้อความและรูปภาพ (MMS SMS) (อ้างถึงใน อิทธิพล บริติประสงค์ และพันธุ์ทิพย์ สายสุนทร April 8, 2007 http://law.eau.ac.th/aca_doc_003.htm) อย่างไรก็ตามประโยชน์ของการสนทนาช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้การเข้าสังคมได้ดีเพราะช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจตัวเองและเพื่อนๆ ได้ดียิ่งขึ้น วัยรุ่นมีโอกาสปรึกษาปัญหาเพื่อนๆ อย่างเต็มที่ เรียนรู้ปัญหาต่างๆ และเข้าใจว่าปัญหาที่ตนเผชิญอยู่ก็คล้ายๆ กับของเพื่อน และจะรู้ว่าเรื่องใดที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของสังคม

6.2 การอยู่เฉยๆ โดยไม่ทำอะไรเป็นแก่นสาร เหตุที่วัยรุ่นนั่งนอนอยู่เฉยๆ เป็นเพราะร่างกายที่เติบโตเร็ว โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้น ทำให้เรี่ยวแรงของวัยรุ่นลดลง แต่เมื่อนั่งนอนนานๆ มักเกิดความเบื่อหน่าย วัยรุ่นที่ชอบอยู่บ้านจะลูกหาสิ่งที่ตื่นเต้นทำ เช่น หาของอร่อยๆ กิน นั่งหน้าโทรทัศน์ เปิดดูรายการที่ทำให้เขาตื่นเต้น

6.3 การพบปะสังสรรค์ เป็นนันทนาการที่วัยรุ่นชอบมาก เพราะเป็นโอกาสที่เขาจะได้พบเพื่อนๆ พร้อมหน้าทั้งชายหญิงในบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียด และเป็นโอกาสที่จะได้รู้ว่าตนเป็นที่ต้องการของหมู่พวก สถานที่พบปะอาจเป็นตามบ้านเพื่อนคนใดคนหนึ่งที่ชอบอนุญาตพ่อแม่ได้ หรืออาจจัดตามห้องอาหารที่มีห้องให้เป็นสัดส่วน

6.4 เกมและกีฬา เกมเป็นนันทนาการที่มีกติกาน้อยกว่า มีวิธีการเล่นง่ายกว่า แต่ใช้สมองมากขึ้น เกมให้ความรู้สึกตื่นเต้นเร้าใจ ส่วนกีฬา สำหรับวัยรุ่นชายเป็นนันทนาการที่ชอบมาก นอกจากได้ออกแรงสมใจอยากแล้ว ถ้าเล่นเก่ง ยังเป็นจุดเด่น พอเอ่ยชื่อมีคนรู้จักทั้งโรงเรียน

ทัศนีย์ ลิ้มมันจริง (อ้างถึงใน อนุญญา ชูลี 2545: 10-11) อธิบายว่า กีฬาได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาวัยรุ่น หลายคนลงเล่นในนามของกีฬาประจำโรงเรียน บางคนเล่นกีฬาเพื่อให้ได้ใกล้ชิดกับเพื่อน และอาจจะเข้าร่วมในฐานะผู้ดู กองเชียร์ ผู้จัดการทีม ผู้รายงานข่าว หรือสมาชิกในสมาคมการกีฬา นอกจากนั้นยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมด้านอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย เช่น การเดินร่ว หรืองานรณรงค์ของชัยชนะ เป็นต้น

6.5 งานอดิเรก วัยรุ่นทุกวัยชอบการวาดภาพ แต่เป็นการวาด “พอไม่ให้เหงามี” รูปภาพที่วาดมักเป็นภาพการ์ตูน หรือภาพล้อเลียนแปลกๆ

6.6 ผีนกลางวัน เป็นนันทนาการที่วัยรุ่นทำกันมาก โดยใช้เวลาที่ชอบเก็บตัวอยู่ตามลำพัง สิ่งที่วัยรุ่นได้รับจากการผีนกลางวัน คือความพอใจ จะเป็นอะไรก็ได้ที่อยากเป็น เป็นที่นิยมของเพื่อนโดยเฉพาะเพศตรงข้าม โดยไม่ต้องเกรงกลัวว่าใครจะมาดูมาว่า แต่ถ้าผีนมากเกินไปอาจกลายเป็นนิสัย ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อชีวิตในอนาคตและทำให้เสียเวลา

6.7 การอ่าน วัยรุ่นหญิงชอบการอ่านและมีรสนิยมในการอ่านต่างกัน จึงมีนิตยสารของผู้หญิงวางจำหน่ายหลายฉบับ ลักษณะเฉพาะของนิตยสารอย่างหนึ่งคือ การให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นหลัก รวมทั้งเป็นสื่อโฆษณา ขณะเดียวกันก็ให้ข่าวสาร ข้อคิดเห็น การโน้มน้าวและชี้แนะ โดยมีภาพประกอบเพื่อเพิ่มสาระให้เนื้อหา ความกระชับชัดเจน ความน่าสนใจ ความสวยงาม และความทรงจำเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่น่าเสนอ (จันทร์หา ทองประยูร และมนวิภา วงรุจิระ 2546: 129) ซึ่งปัจจุบันนิตยสารแต่ละฉบับมักเน้นเรื่องเสื้อผ้า การปรับปรุงบุคลิกภาพ ความมีเสน่ห์ มีชื่อเสียง ชีวิตดารา และคอลัมน์ตอบปัญหาชีวิต เป็นที่น่าสังเกตว่า นิตยสารเหล่านี้ได้กลายเป็นแหล่งของการนำเสนอภาพของแฟชั่น อีกทั้งเป็นแหล่งของการส่งสมค่านิยมในเรื่องเพศที่ไม่ถูกต้อง ทั้งหมดนี้เพียงเพราะสังคมไทยต้องการเดินเข้าสู่เส้นทางสากล อย่างไรก็ตาม นิตยสารเหล่านี้ยังคงได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากผู้อ่าน และปรากฏตัวอยู่ตามแผงหนังสือทั่วไปที่เยาวชนสามารถเข้าถึงได้อย่างไม่ลำบาก (อิทธิพล ปรีดิประสงค์และพันธุ์ทิพย์ สายสุนทร April 8, 2007 http://law.eau.ac.th/aca_doc_003.htm)

6.8 ภาพยนตร์ เป็นนันทนาการที่วัยรุ่นนิยม ด้วยเหตุผลที่ต่างกัน เช่น เป็นเรื่องที่น่าสนใจให้ความรู้ ดูแล้วสนุก ชดเชยสิ่งที่ขาดในชีวิตของตน เป็นต้น แต่เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหว เมื่อดูภาพยนตร์ที่ทำได้เหมือนจริง บทรักที่จริงจังจึงยั่วอารมณ์เพศของวัยรุ่นให้อยากลอง ประกอบกับบรรยากาศภายในโรงภาพยนตร์ได้สร้างบรรยากาศทางจิตใจขึ้นอย่างไม่รู้ตัว คือในด้านของคนดูจะเป็นความมืด คนดูแต่ละคนมองไม่เห็นกันและกัน จึงถูกแยกออกจากกันและไม่ค่อยรู้สึกว่ามีคนอื่นอยู่ด้วย (กาญจนา แก้วเทพ 2536: 16)

6.9 การฟังวิทยุกระจายเสียง การเปิดวิทยุเสียงดังลั่น ไม่ว่าจะกำลังอาบน้ำ กินข้าว ท่องหนังสือ คุณล้ากับว่าวัยรุ่นใช้เสียงเป็นเพื่อนในขณะที่ไม่มีเพื่อนอยู่ข้างๆ ประกอบกับรูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุในปัจจุบันมีความหลากหลาย รายการที่มุ่งให้ความเพลิดเพลิน ความรื่นเริงบันเทิงใจ ซึ่งอาจเปรียบเสมือนเป็นอาหารทางใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ เพราะตามปกติมนุษย์ย่อมมีภาระหน้าที่ มุ่งงานต้องทำ มีเรื่องต้องคิด มีความเครียด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของมนุษย์ วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนที่มีหน้าที่หลักที่สำคัญคือทำให้ความบันเทิงดังกล่าว (อรุณีประภา หอมเศรษฐี 2546: 192) หากรายการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเพศศึกษา เช่น รายการคลินิก 101.5 ออกจากทางคลื่น 101.5 เมกะเฮิรซ์ (คลินิก 101.5 Setember 5, 2006 www.pharm.chula.ac.th/clinic_101_5/article) รายการคลินิกกลุ่มแพทย์

ดร.โอ ตอบปัญหาทางเพศ ออกอากาศทางคลื่น fm.101 เมกะเฮิรซ์ (Question& Answer : September 5, 2006 www.meetdoctoro.com/faq.php) หากวัยรุ่นรับฟังคนเดียวตามลำพังอาจก่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการอยากรู้ อยากเห็นมากยิ่งขึ้น ดังที่ พีระ จิรโสภณ (2546: 75-76) อธิบายว่า ด้วยเหตุที่สื่อมวลชนมีหน้าที่ต่อสังคมอันหลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของสมาชิกในสังคม และหน้าที่เหล่านั้นอาจเป็นไปในทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ เช่น การเสนอเนื้อหาเรื่องเพศโดยมีเจตนาเป็นการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษากับเยาวชน แต่ผลกลับกลายเป็นว่ามีเยาวชนบางคนรับรู้หรือเลียนแบบข่าวสารนี้และก่อให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึกทางเพศเป็นต้น

6.10 การออกเที่ยวนอกบ้าน วัยรุ่นอยากรู้ อยากเห็น อยากเป็นอิสระ ความต้องการนี้ทำให้วัยรุ่นนิยมออกไปเที่ยวนอกบ้าน เดินเที่ยวเตร่ตามศูนย์การค้า ห้างสรรพสินค้าหรือการเดินทางตามป่าเขา คุณค่าของการเที่ยวอยู่ที่การได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ ได้ออกกำลังกาย คลายเครียด และได้พบปะผู้คนรวมทั้งเพื่อนฝูง การไปด้วยกันทำให้เข้าใจกัน เกิดความสามัคคีและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

จากแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสื่อและสิ่งจูงใจมีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้เวลาว่างและนันทนาการของวัยรุ่น ทั้งนี้ สิ่งจูงใจจะมีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นมากน้อยเพียงใด บางครั้งก็ขึ้นอยู่กับสถานที่ที่ใช้สำหรับนันทนาการด้วย ดังแนวคิดของ Bandura and Walter, 1963 (อ้างถึง พีระ จิรโสภณ 2546: 78) ที่ว่า คนทั่วไปสามารถเรียนรู้โดยการสังเกตจากสื่อมวลชน และบางครั้งอาจจะเลียนแบบผู้แสดงในเรื่องแล้วนำมาปฏิบัติกับบุคคลอื่นได้ แต่จะแสดงพฤติกรรมนั้นเมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน ที่มีโอกาสพบปะกันนอกบ้านมากขึ้น โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งในเขตอำเภอปากเกร็ดและบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่หลากหลายให้วัยรุ่นได้เลือกนัดพบกันตามความนิยมชมชอบของวัยรุ่นและกลุ่มเพื่อน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางศึกษาเกี่ยวกับสิ่งจูงใจนอกสื่อ ซึ่งหมายถึงบรรยากาศในกีฬา การเข้าค่ายเยาวชน และทัศนศึกษา เนื่องจากกิจกรรมทั้ง 3 ประเภทเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรและเสริมทักษะให้แก่นักเรียน กิจกรรมดังกล่าวเป็นการรวมกลุ่มของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง เพื่อฝึกทักษะให้นักเรียนได้ปรับตัวในการเข้ากลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดดังกล่าวมาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศในช่วงเทศกาลวาเลนไทน์ เทศกาลสงกรานต์ และสถานที่นัดพบ

ประกอบด้วยห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ โรงเรียน ร้านอาหาร ร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต ฟิตเนส สวนสาธารณะ และบ้าน

สรุป

สิ่งงูใจในสื่อ อาทิ การแสดงความรัก สีนํ้า ท่าทาง บทรัก ท่าเต้นเย้ายวน หรือการแต่งกายเซ็กซี่ ต่างก็เป็นสิ่งงูใจที่มาจากตัวแบบ หรือแม่แบบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นแม่แบบที่แสดงพฤติกรรมจริงให้เห็น แม่แบบที่เป็นกลุ่มคนในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ รูปภาพ หรือแม่แบบที่แสดงการกระทำพฤติกรรมโดยการบอกเล่าผ่านการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร รวมถึงสิ่งงูใจนอกสื่อ อย่างเช่น บรรยายภาศในกิจกรรม เทศกาล และสถานที่ต่างๆ สิ่งงูใจเหล่านี้ล้วนมาจากการเปิดรับสื่อทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าการเลือกเปิดรับสื่อของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป ทั้งการเลือกสื่อที่สามารถจัดหามาได้ เลือกสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของตน เลือกสื่อที่ตนสะดวก หรือเลือกสื่อตามความเคยชิน แต่สื่อประเภทต่างๆ ที่เลือกเปิดรับนั้นต่างก็นำเสนอเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจจากผู้รับสารด้วยการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส

ทั้งนี้ การนำเสนอเนื้อหาสารขึ้นอยู่กับการบริโภคข่าวสารของผู้รับสารด้วย โดยเฉพาะผู้บริโภคที่เป็นวัยรุ่นซึ่งโดยธรรมชาติแล้วเป็นวัยที่อยากรู้ อยากเห็น ประกอบกับต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนจึงมีการเปิดรับสื่อและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์เคลื่อนที่ การติดตามข่าวดาราบันเทิง การแต่งกายตามแฟชั่น การคุยกับเพื่อนผ่านอินเทอร์เน็ต หรือการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ทางโรงเรียนจัดไว้

แต่เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ก้าวจากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ความรู้สึกส่วนหนึ่งยังคงต้องการความรัก ความเอาใจใส่ การอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสภาพสังคมไทยปัจจุบันพ่อแม่ ผู้ปกครองต่างก็ต้องทำมาหากิน และจึงเป็นการเปิดโอกาสให้สิ่งงูใจจากการเปิดรับสื่อในชีวิตประจำวันของวัยรุ่น เข้ามาทำหน้าที่อบรมสั่งสอนการดำเนินชีวิตให้กับวัยรุ่นอย่างต่อเนื่องผ่านแม่แบบในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม จนทำให้ดูเหมือนว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอเป็นเรื่องปกติ การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศ อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและนำไปสู่ปัญหาสังคม คือ การแสดงออกพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม เช่น การจับมือถือแขน การโอบกอด หรือการหอมแก้ม ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมไทยปัจจุบัน ปัญหาดังกล่าวเป็นแรงงูใจให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสิ่งงูใจจากการเปิดรับสื่อว่ามีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาอย่างไร

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ

จริญญา นิลแพทย์ (2541) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิง และบุคคลในวงการบินที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารบุคคลในวงการบินจากสื่อโทรทัศน์ และการเปิดรับข่าวสารบุคคลในวงการบินจากสื่อนิตยสาร/สื่อหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเด็กวัยรุ่นในเรื่องความรักและการมีเพศสัมพันธ์

ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์ (2544) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่จะพูดคุยเรื่องเพศศึกษากับเพื่อนมากที่สุด โดยเรื่องที่พูดคุยกันคือเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ และพบว่า วัยรุ่นที่ต้องการให้มีการสอนเพศศึกษาต่อไป เพื่อจะได้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษาอย่างถูกต้อง โดยผู้ที่มีความเหมาะสมที่สุดในการสอนคือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องเพศศึกษา และควรเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามและเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศได้อย่างเสรีมากที่สุด แต่วัยรุ่นที่ไม่ต้องการให้มีการสอนเพศศึกษาให้เหตุผลว่า เป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ และยังไม่ถึงเวลาที่จะต้องเรียนรู้เรื่องนี้

เบญจวัน ณ นคร (2548) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สื่อมวลชนที่นักเรียนเปิดรับมากที่สุดคือ โทรทัศน์ รองลงมาได้แก่ นิตยสาร/วารสาร และหนังสือการ์ตูน การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษาทางสื่อมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า คงเป็นเพราะสื่อมวลชนหลายประเภทไม่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาเอาไว้ หรือมีก็น้อยมาก จึงไม่เป็นที่สนใจของเยาวชน หรือแม้เปิดรับบ้างก็เป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงได้ สำหรับสื่อมวลชนที่เปิดรับมากที่สุดคือเพื่อน นักเรียนให้ความสำคัญกับการสอบถามข่าวสารเรื่องเพศจากเพื่อนและพ่อแม่ตามลำดับ และพบว่า การเปิดรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาทางสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องเพศศึกษา

ปฐมา ทรัพย์สังข์ (2542) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับสื่อมวลชนของวัยรุ่นและผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงจริยธรรม พบว่า โดยรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อมวลชนในปริมาณมาก คือ ใช้เวลา 1-4 ชั่วโมงทุกวัน เมื่อพิจารณาเป็นรายสัปดาห์พบว่า วัยรุ่นเปิดรับสื่อโทรทัศน์และวิทยุในปริมาณมาก คือ ใช้เวลาในการเปิดรับทุกวัน วันละ 5-8 ชั่วโมง หรือมากกว่า และการเลือกเปิดรับรายการทั้งประเภทที่ให้สาระและรายการประเภทที่ให้ความบันเทิงมีจำนวนพอๆ กัน ส่วนการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารพบว่า วัยรุ่นเปิดรับในปริมาณน้อย คือ ใช้เวลาในการอ่านนานๆ ครั้ง ครั้งละ 1-3 ชั่วโมง หรือไม่อ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารเลย และพบว่า ปริมาณการเปิดรับสื่อมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง เพราะพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนส่วนใหญ่เป็นพฤติกรรมที่เป็นอิสระ เลือกเปิดรับในปริมาณเท่าใดก็ได้ และการเปิดรับแต่ละครั้งไม่ได้เกิดจากความตั้งใจ เมื่อไม่มีความตั้งใจการจดจำก็จะเป็นไปได้น้อย แม้ว่าจะมีโอกาสได้เห็นรูปแบบของการกระทำและผลที่ได้รับจากการกระทำผ่านเนื้อหาของสื่อ แต่ต้องคำนึงถึงความสนใจเนื้อหาในสื่อด้วย

บุญฝ่าย ศิริสารการ (2545) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อและการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บิดามารดาเป็นผู้ซื้อโทรศัพท์ให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน รายได้บิดามารดามีความสัมพันธ์กับราคาโทรศัพท์ที่ใช้ในปัจจุบัน รายได้ส่วนตัวต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับค่าบริการโทรศัพท์ และรายได้ส่วนตัวต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาที่ใช้ และเวลาที่ใช้ในการคุยแต่ละครั้งมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่าย

มณฑนา ภาคสุวรรณ (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกชมภาพยนตร์ไทยและต่างประเทศของผู้ชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ระบบมัลติเพล็กซ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ชมภาพยนตร์ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา กำลังศึกษาในระดับมัธยมปลาย/ปวช. โดยส่วนใหญ่ไปชมภาพยนตร์ในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และไปชมกับเพื่อน ส่วนใหญ่ชมภาพยนตร์ไทยน้อยกว่าเดือนละครั้ง และชมภาพยนตร์ต่างประเทศเดือนละ 2-3 ครั้ง สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกชมภาพยนตร์พบว่า องค์ประกอบของโรงภาพยนตร์ที่มีผลต่อการเลือกชมภาพยนตร์ระดับมาก และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกชมภาพยนตร์ไทยมากที่สุดคือ ความสะดวกสบายของที่นั่ง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกชมภาพยนตร์ต่างประเทศมากที่สุดคือ ระบบภาพและเสียง

วัชรภรณ์ รังสิกุลพิพัฒน์ (2546) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีผลต่อความรู้ และทัศนคติในเรื่องเพศ: ศึกษาเฉพาะกรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การสื่อสารที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัวนำมาซึ่งความรู้และทัศนคติในเรื่องเพศที่แตกต่างกันของบุตรหรือผู้อยู่ใต้การปกครอง

วารุณี แสงไข (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับชมละครโทรทัศน์กับพฤติกรรมการแสดงออกในการพัฒนาตนเองของนักเรียนมัธยม โรงเรียนบึงทองหลาง กรุงเทพมหานคร พบว่า สามในสี่ของกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับชมโทรทัศน์ร่วมกับครอบครัว การเปิดรับชมละครรักโรแมนติก ละครชิงรักหักสวาท ละครสะท้อนสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสดงออกในการพัฒนาตนเอง ผู้วิจัยมองว่า เนื่องจากลักษณะของละครดังกล่าวเป็นเรื่องใกล้ตัว และมีการนำเสนอในแต่ละช่องด้วยสัดส่วนที่สูง และพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมการแสดงออกในการพัฒนาตนเองในทางที่ดี มีความทันต่อข่าวสารและความเคลื่อนไหวของสังคม และมีความกตัญญูต่อบิดามารดา

ศุทธฤทัย เชิญขวัญมา และคณะ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมนันทนาการและการเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนได้รับเงินมาโรงเรียนวันละประมาณ 70 บาท ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถเมล์ นักเรียนที่ชอบไปเล่นเกมที่ร้าน เพราะสามารถเล่นได้ทีละหลายๆ คน และที่ร้านมีเกมให้เลือกมากกว่าที่บ้าน สำหรับระยะเวลาการเล่นในวันธรรมดาประมาณ 1 ชั่วโมง และวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง นอกจากการเล่นเกมแล้ว นักเรียนจะใช้คอมพิวเตอร์ในการทำรายงานการบ้านเป็นส่วนใหญ่องลงมาคือ การใช้เล่นอินเทอร์เน็ต และติดต่อ E-mail กับเพื่อน

สลิลลา ชลวัฒนกุล (2544) ศึกษาเรื่อง บทบาทของนิตยสารผู้หญิงสำหรับวัยรุ่นกับความต้องการของวัยรุ่นหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการนำนิตยสารเธอกับฉัน มาวิเคราะห์ปริมาณประเภทของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่ปรากฏ พร้อมทั้งสำรวจความต้องการและความคิดเห็นของผู้อ่าน ผลการวิจัยพบว่า มีการนำเสนอเนื้อหาด้านปกิณกะบันเทิง มากที่สุด รองลงมาคือด้านแฟชั่นและความงาม แต่ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้อ่านพบว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการปริมาณเนื้อหาในด้านแฟชั่นและความงามมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดลอม และผลการวิเคราะห์บทบาทของนิตยสารวัยรุ่นหญิงต่อการชี้นำวัยรุ่น

หญิง พบว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกระทำตามอย่างทีนิตยสารชั้นนำการดูภาพยนตร์ การซื้อเทป/ซีดี และการสวมเสื้อผ้าตามแฟชั่นที่เห็นในนิตยสาร

สวณีย์ สุขสงวน (2547) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาบริเวณสยามสแควร์ เขตปทุมวัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนมากเป็นอันดับ 1 และพบว่า ผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าบริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั้งหมด ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการเสริมเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เรื่องมารยาทในการใช้โทรศัพท์ ความถี่ในการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ การใช้บริการเสริม และการเปลี่ยนโปรโมชั่น

สินนภา ภูส่วง (2544) ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ทักษะคิด และการแต่งกายตามแฟชั่นของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับแฟชั่นการแต่งกายจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับการแต่งกายตามแฟชั่น สำหรับพฤติกรรม การแต่งกายตามแฟชั่นมากน้อยต่างกันไปตามลักษณะทางประชากรของแต่ละบุคคล วัยรุ่นที่มีทัศนคติที่ดีต่อการแต่งกายตามแฟชั่นก็จะแต่งกายตามแฟชั่นไปด้วย และมักจะกระทำตามได้ง่าย รวมถึงปัจจัยในการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารหลายๆ ช่องทางมารวมกัน ซึ่งต้องมีการคำนึงถึงธรรมชาติของสื่อแต่ละชนิด

หนึ่งหทัย ขอผลกลาง (2545) ศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อมวลชนไทยต่อการสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า วัฒนธรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชนทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ มีทั้งรูปแบบวัฒนธรรมหลักคือ วัฒนธรรมเก่าแก่ดั้งเดิม ที่นำเสนอในลักษณะการรำลึกอดีตและการให้ความรู้ และรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ ที่นำเสนอในลักษณะการเชื่อมโยงวัฒนธรรมเข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบการแสดงบทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ พบว่า สื่อสิ่งพิมพ์มีบทบาทเด่นในการให้ข้อมูลข่าวสารทางวัฒนธรรม การตีความวัฒนธรรม ส่วนสื่อโทรทัศน์มีบทบาทเด่นในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการสร้างโลกแห่งความเป็นจริง

7.2 งานวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจ

ฉัตรชัย จันทร์ศรี (2544) ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดวัฒนธรรมอเมริกันของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด พบว่า แก่นความคิดของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดมีลักษณะเป็นสากล โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งรอบตัว จึงทำให้เนื้อต่างๆ ของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดเป็นเรื่องที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และมีส่วนทำให้ภาพยนตร์ฮอลลีวู้ดได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย

ทัศนีย์ เทอดธนากาญจน์ (2546) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของบุคคลต้นแบบที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นแบบและความตั้งใจซื้อสินค้าที่มีความเกี่ยวพันสูงและต่ำกับวัยรุ่น พบว่า บุคคลต้นแบบโดยตรงมีบทบาทต่อพฤติกรรมการเล่นแบบโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าบุคคลต้นแบบโดยอ้อม ซึ่งบุคคลต้นแบบโดยตรง (พ่อแม่) มีอิทธิพลสำคัญในการสร้างความรู้สึกมั่นใจในคุณภาพสินค้าที่มีความเกี่ยวพันสูง (โทรศัพท์มือถือ) ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ส่วนบุคคลต้นแบบโดยอ้อม (นักแสดง) มีบทบาทในการกระตุ้นการทดลองใช้สินค้า สำหรับความตั้งใจซื้อสินค้าที่มีความเกี่ยวพันต่ำ (น้ำอัดลม) บุคคลต้นแบบโดยตรง (เพื่อน) มีอิทธิพลมากที่สุด

พัชราภา ศักดิ์โสภณ (2548) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาพโฆษณาแฟชั่นในนิตยสารต่อพฤติกรรมเลียนแบบการแต่งกายของวัยรุ่น พบว่า สาเหตุที่อ่านเพราะมีภาพแฟชั่นที่ทันสมัย สวยงาม สนใจคอลัมน์แฟชั่นและความงาม สำหรับพฤติกรรมเลียนแบบการแต่งกายของวัยรุ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการแต่งกายตามสินค้าแฟชั่นประเภทเสื้อผ้าบางส่วน คือ มีความสนใจแฟชั่นบ้าง เลือกแต่งตามบางยี่ห้อ เลือกแต่งตามรูปแบบ โดยคำนึงถึงราคาที่เหมาะสมกับสินค้าแฟชั่นประเภทเสื้อผ้า สำหรับผู้นำเสนอในภาพโฆษณาประเภทดารา นักร้อง นายแบบ นางแบบ หรือบุคคลวัยรุ่นทั่วไป และการนำเสนอเฉพาะตัวสินค้าประเภทเสื้อผ้ามีอิทธิพลต่อการเลียนแบบการแต่งกายตามสินค้าแฟชั่นในขั้นรับรู้และตื่นตัว ภาพโฆษณาทำให้รู้จักสินค้า กระตุ้นให้เกิดความต้องการ และอยากได้ข้อมูลเพิ่มเติม

พัลลพศ์ สุวรรณวาทีน (2536) ศึกษาเรื่อง ตรรกวิทยาการบริโภคกับการสร้างสรรค์มิวสิควิดีโอเพลงไทยสากล: กรณีศึกษา มิวสิควิดีโอของบริษัทแกรมมี่เอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด พบว่า ตัวหมายที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาได้แก่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ภาพ และการใช้แสงเงา จากและสถานที่ถ่ายทำ ในการสร้างสรรค์มิวสิควิดีโอเพลงไทยสากลพบว่า ตรรกวิทยาเชิงหน้าที่ของการใช้สอยมีผลต่อการเลือกสรรรูปแบบในการนำเสนอมิวสิควิดีโอ เพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วมของความเป็นหนึ่งตามคำการใช้ โดยต้องคำนึงถึงจังหวะและทำนองเพลง รวมทั้งตัวศิลปินด้วย ส่วนตรรกวิทยาคุณค่าสัญญะนั้น มีผลทำให้เนื้อหาของมิวสิควิดีโอสามารถเข้าถึงความรู้สึกนึกคิด ความประทับใจ และความจำได้ของผู้บริโภคทางโทรทัศน์ตามเรื่องราวที่สร้างสรรค์ขึ้น

ศักดิ์พิสุทธิ อัครสิริวิรุฬ (2544) ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของวัยรุ่นที่มีต่อการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง ต้องการให้พ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ตนเอง และความเข้าใจใกล้ชิดกับพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของวัยรุ่นที่มีต่อการเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่

สินียา ไกรวิมล (2545) ศึกษาเรื่อง ลักษณะของบทละครโทรทัศน์ไทยที่ได้รับความนิยมช่วงหลังข่าว จากปี 2535 ถึง พ.ศ. 2544 พบว่า บทละครโทรทัศน์ที่นำไปผลิตและได้รับความนิยมมีลักษณะร่วมที่ปรากฏคือ โดยมากมีโครงเรื่องเกี่ยวกับความรัก และจากหลักยังคงเป็นบ้านอันแสดงถึงเรื่องราวที่สัมพันธ์กับครอบครัว การเล่าเรื่องแบบเห็นได้อย่างรอบด้านที่ไม่มีข้อจำกัดใดๆ โดยใช้กลวิธีการเล่าเรื่องดึงดูดใจผู้ชมที่หลากหลาย สำหรับองค์ประกอบการเล่าเรื่องส่วนใหญ่ของละคร ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ตอนจบ มีลักษณะร่วมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีเฉพาะจาก บทสนทนา และกลวิธีดึงดูดใจผู้ชมเท่านั้น ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม

อรรถพล โคตรสินธุ์ (2544) ศึกษาเรื่อง ผลของสื่อมวลชนที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นแบบการแต่งกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า นักเรียนเพศหญิง เห็นว่า สื่อมวลชนมีผลต่อกระบวนการใส่ใจในการมีพฤติกรรมการเล่นแบบการแต่งกายในระดับมาก ซึ่งน่าจะมีสาเหตุจากวัยรุ่นเพศหญิงมีความต้องการปรับตัวทางสังคม

7.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศ

กรองแก้ว วัฒนะมงคลรักษ์ (2545) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารกับอัตลักษณ์ถนนข้าวสาร พบว่า อัตลักษณ์ถนนข้าวสารที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สามารถแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่คือ 1) แหล่งธุรกิจการค้า 2) แหล่งพบปะ 3) แหล่งท่องเที่ยว 4) แหล่งรวมวัฒนธรรมผสมผสาน และ 5) แหล่งชุมชนในอดีต สำหรับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์โดยคนในชุมชนจะเน้น 1) กลยุทธ์เชิงรับโดยการให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนและตอบคำถามเมื่อถูกซักถาม 2) กลยุทธ์เชิงรุก โดยการใช้สื่อประเพณี กิจกรรม และสื่อบุคคลในการบอกต่อมากกว่าการโฆษณาประชาสัมพันธ์ สำหรับประเพณีสงกรานต์ที่ถนนข้าวสารมีความแตกต่างไม่เหมือนใคร คือการเล่นแป้ง ซึ่งผู้วิจัยถือว่า "แป้ง" เป็นสัญลักษณ์ที่ถูกใช้แทนที่ "น้ำ" เนื่องจากน้ำมีจำกัดและราคาแพง และการถูกสาดน้ำทำให้เสื้อผ้าเปียกเหมือนกับคนอื่นๆ แต่ถ้าเป็นแป้ง คนที่ถูกปะแป้งมากๆ ร่องรอยที่คงอยู่ จะได้รับการมองว่าต้องเป็นคนที่น่าสนใจ

ดวงหทัย นุ่มนวน (2546) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมากกว่าไม่มีอิทธิพล สาเหตุที่ให้กลุ่มวัยรุ่นคิดว่า สื่อมีอิทธิพลเนื่องจากการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความต้องการทางเพศ ทำให้ทราบเทคนิคและข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเพศมากขึ้น

กว่าเดิม ส่วนสาเหตุที่กลุ่มวัยรุ่นคิดว่าไม่มีอิทธิพลเนื่องจากคิดว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาสำหรับวัยรุ่นที่จะดูหรือชมสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ดูเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถที่จะใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจได้ ส่วนปัจจัยทางด้านครอบครัวได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา และการใช้เวลาว่าง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น

สุพิดา วิเศษรอด (2544) ศึกษาเรื่อง กายสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสนิท พบว่า วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกับรูปแบบการสื่อสาร คือ เมื่อวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการสื่อสารย่อมต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โอกาสในการสัมผัสเป็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อการสัมผัสมากที่สุด เนื่องจากโอกาสและสถานการณ์เป็นช่วงเวลาพิเศษและเป็นปัจจัยที่กำหนดรูปแบบของการสัมผัสแตกต่างกัน ในบริบทเรื่องอารมณ์ของผู้สัมผัส มีผลกระทบสำคัญต่อการสัมผัส เนื่องจากอารมณ์เป็นปัจจัยที่กำหนดความต้องการหรือความไม่ต้องการสัมผัส ในบริบทเรื่องการปรากฏตัวของบุคคลอื่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อมีผู้อื่นเข้ามา ทำให้ความเป็นส่วนตัวลดน้อยลง จึงต้องสำรวมกิริยาท่าทางและวางตัวให้เหมาะสม ในบริบทเรื่องสถานที่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า สถานที่ที่เป็นปัจจัยในการกำหนดความเหมาะสมและกาลเทศะ รวมถึงกำหนดรูปแบบการสัมผัส

อภิรัฐ จันทร์เทพ (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ทักษะติดต่อพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่นักเรียนวัยรุ่นได้มองพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นคนอื่นๆ ได้แสดงออกหรือปฏิบัติแล้วผู้ใหญ่และสังคมทั่วไปมองเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมคือ การเลียนแบบดารา นักร้องที่มีชื่อเสียงตามแฟชั่น และการเลี้ยงฉลองกันเมื่อแข่งขันกีฬาหรือสอบเสร็จ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า ด้านพฤติกรรมส่วนตัวคือ เรียนไม่ทันเพื่อน ด้านสภาพโรงเรียนและครู คือ ครูให้การบ้านมากเกินไป และครูสนใจเฉพาะนักเรียนที่เรียนเก่ง ด้านสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมคือ หนังสือโป๊ การดูลามกมีวางขายอยู่ทั่วไป หาซื้อได้ง่าย ด้านเพื่อน คือ เพื่อนมีฐานะดีกว่า อยากมีเงินมาใช้จ่ายมากเหมือนเพื่อน และด้านสภาพครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมปัญหาน้อยที่สุดคือ พ่อแม่ชอบพูดว่าลูกได้เลี้ยงเมื่อชี้แจงเหตุผล

อรุณี ศรีระไล (2542) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกต่อเพศตรงข้ามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการถูกเนื้อต้องตัวกัน ทั้งในฐานะเพื่อนและฐานะคู่รัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าสมควร เพราะเห็นว่าไม่เสียหาย ถือว่าเป็นเรื่องภายนอกและเพื่อนๆ มักนิยมปฏิบัติกัน แต่ไม่ควรเกินเลยถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์